

запропонований заявником, особливо коли такий доказ має істотну важливість для результатів провадження у справі.

Це лише декілька прикладів того наскільки питання доказування в цивільному процесі є важливим для справедливого розгляду справи.

ILAN LEIBOVITCH

Member of the Israel Bar Association since 1998, the founder of the Israeli leadership development institute is the Leadership School of Sderot and a member of the Institutional Board of Directors, former member of the 16th Knesset, advocate

ELECTRONIC SIGNATURE IN ISRAELI LAW

Тези доповіді надані у формі презентації, з якою можна ознайомитися на офіційній сторінці кафедри цивільного процесу Національного Університету «Одеська юридична академія» за посиланням: <https://www.facebook.com/grprocessghuouua/>.

Апалькова Інна Сергіївна

*Кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЕЛЕКТРОННЕ ЛИСТУВАННЯ ЯК ДОКАЗ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Електронна пошта як засіб спілкування, а сьогодні ще як доказ, за допомогою якого передається значна інформація, давно стала доступною кожному.

Суди в Україні з недавнього часу використовують електронну пошту як доказ в усіх видах судочинства.

Багато дискусій викликає питання щодо необхідності Електронного цифрового підпису (далі-ЕЦП) у разі подання до суду доказів електронного

листування. Оскільки раніше суди не вважали поштові повідомлення електронними доказами та не вимагали засвідчувати їх за допомогою ЕЦП.

В Ухвалі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 06.08.2014 р. у справі №6-6328св14 суд касаційної інстанції зазначив: «Електронний підпис є обов'язковим реквізитом електронного документа, який використовується для ідентифікації автора та/або підписувача електронного документа іншими суб'єктами електронного документообігу. Листування фізичних осіб, яке здійснюється шляхом використання електронної пошти, до таких документів не належить. Отже, немає потреби посвідчувати електронні листи ЕЦП».

Згодом позиція судів з цього приводу дещо змінилася. Згідно з Постановою Львівського апеляційного господарського суду від 10.09.2018 р. у справі №914/2505/17, суд встановив, що роздрукована з електронної скриньки не може вважатися належним доказом, оскільки неможливо ідентифікувати вміст електронного листа, незрозуміло, на яку електронну пошту було здійснено відправлення, а також неможливо визначити, чи був надісланий файл підписаним електронним цифровим підписом.

Однак у Постанові ВС від 27.11.2018 р. колегія суддів зробила протилежний висновок, зазначивши, що висновки судів щодо неналежності роздруковок електронного листування суперечать приписам ст. 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», оскільки сила електронного документа як доказу не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму та додатково не підтверджується показами свідків (учасників листування).

Таким чином, станом на сьогодні суди не мають підстав ігнорувати електронні листи, не посвідченні ЕЦП. Водночас зацікавлена сторона може вжити додаткових заходів з метою переконання суду в належності та допустимості таких доказів.

Судами України застосовуються різні підходи до оцінки роздруковок електронних листів в якості доказів. Деякі суди задовольняються тим, що

сторона спору надає листування зі своїм опонентом, причому в такому об'ємі, щоб із суті листів було чітко зрозуміло, що листування йшло саме між сторонами суперечки, і розглядають такі роздруківки як докази в сукупності з іншими доказами. Наприклад: підрядник повідомив замовника електронним листом про те, що він не має можливості приступити до виконання робіт на об'єкті замовника у зв'язку з тим, що охорона об'єкту не пустила його працівників на об'єкт. Лист був оформлений у вигляді супровідного листа з текстом “Вих. №XXX від ХХ.ХХ.ХХХХ, а у додатку прикріплений офіційний лист на бланку, з вихідним номером, підписом і друком. Замовник отримав цей електронний лист підрядника, про що підрядникові прийшло повідомлення.

Інколи суди не задовольняються такими роздруківками і поясненнями представників сторін або свідків. У таких випадках є ще один спосіб довести наявність і зміст переписки: проведення комп'ютерно-технічної експертизи на предмет дослідження електронної пошти. Проведення такої експертизи регламентується законом України “Про судову експертизу”, Інструкцією про призначення і проведення судових експертиз і експертних досліджень з урахуванням Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки і призначення судових експертиз і експертних досліджень (інструкція і рекомендації затверджені наказом Міністерства юстиції України №53/5 від 08.10.98, рег.№ МЮ 705/3145 від 03.11.98). Комп'ютерно-технічна експертиза відноситься до підвидів інженерно-технічної експертизи. Для проведення такої експертизи потрібний носій – жорсткий магнітний диск (вінчестер). Експертне дослідження допоможе виявити інформацію, що міститься на вінчестері, і відновити таку інформацію. Як зрозуміло, для надання експертові електронного носія необхідно мати уявлення про його місцезнаходження, яке допоможе встановити власник сервера, а також мати можливість надати його експертові, з дозволу суду.

Отже, можливість використання електронних доказів у суді можна назвати прогресивним нововведенням. Однак процедура оформлення,

подання і дослідження таких доказів наразі залишається неврегульованою та потребує удосконалення.

Бут Ілля Олександрович

*Кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗАСТОСУВАННЯ СТАНДАРТУ ДОКАЗУВАННЯ «БАЛАНС ЙМОВІРНОСТЕЙ» У НАЦІОНАЛЬНІЙ СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

Поступово стандарти доказування набувають відображення у вітчизняній судовій практиці. Однак через свою історичну непритаманність, не можна сказати, що посилення на стандарти доказування набуло широкого поширення. Тут слід зазначити, що дещо осторонь стоїть судова практика у адміністративних справах, пов'язаних з наданням іноземцям статусу біженця: українські суди застосовують у своїй практиці Пояснювальну записку про тягар та стандарт доказування в заявах про надання статусу біженця Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Пункт 10 Пояснювальної записки вказує, що шукачі притулку не зобов'язані надавати всі необхідні докази: неможливість надати документальне підтвердження на підтримку усних тверджень не повинна, таким чином, перешкоджати прийняттю заяви до розгляду в разі, якщо ці твердження відповідають широко відомим фактам і якщо загальний рівень достовірності заяви досить високий. Саме тому посилення на стандарти доказування бути сприйняті адміністративними судами значно раніше, ніж судами інших юрисдикцій.

Найбільш раннє рішення, наявне в Єдиному державному реєстрі судових рішень, в якому суд застосував стандарт доказування «баланс ймовірностей» - рішення Бахмацького районного суду Чернігівської області від 2 листопада 2017 р. про встановлення факту проживання однією сім'єю. Суд вказав, що позивачем не був виконаний свій обов'язок по доведенню позовних вимог і на підставі наданих доказів неможливо зробити висновок, що факти, на які посилається позивач мали місце [2]. Зокрема, позивач